

Alt-

55113-B.

43. Mh. 379
MEGBŐVITTETETT MÁGNES,

VAGY IS:

KIFEJTÉSE

AZONTISZTA IGASSÁGOKNAK,

MELLYEK

INDÍTÓ OKÚL SZOLGÁLHATNAK

MINDEN KERESZTÉNY

FELEKEZETBÉLT MAGYAROKNAK

A R R A ;

**HOGY AZ IGAZ, NEMZETI RÓMAI KERESZTÉNY KA-
THOLIKA RELIGIÓBAN, ANYASZENTEGYHÁZBAN EGY-
GYESÜLJENEK A BOLDOSÁGRA.**

I R T A

ÁGOSTON JÁNOS,

**Philos. Doctor, 's a' Magyar K. Universitásnak
Tagja.**

P e s t e n,

Eggenberger Jó'sef Könyvtáros költségén

1 8 2 3.

Egység, eggyesség nélkül nincs igazság, minczen boldogság. — A' mikor az emberi Nemzet az okosságának eggyességét, 's igazságot kívánó törvényeit tisztán kifejtendi magában, es ahoz fogja alkalmaztani önként minden cselekedeteit, akkor lesz' az emberi Nemzet tulajdonképpen az, 'a' minckülajdon okosságának szava szerint lennie kell: egy akolnak nyája; mely nyáját eggyesít, éris, 's boldogít az egy Religio — Sz. Andr.

Kérlek titeket Atyámfiai a' mi Urunk János Krisztus nevéért, hogy azon egyet mondjátok mindnyájan, és ne legyenek ti közöttetek szakadások: legyetek pedig tökéletesek azon értelemben, és itéletben. I. Cor. 1., 10.

As Ekklesiáinak megegyesülése szükséges, hogy a' Hormánynak erősséget, és tartósságot adjunk; és az Országának boldogságát bátorságos karba helyheztesük. Beaufort.

Arra kell törekedni — elismerük a' Harok, és a' Rendek — 's szükségesnek tartják, — hogy a' Romai Keresztény Katholika szent, és idvességes Hit mindenütt az Országban helyre állírtassék; — hogy ez által a' valódi szív, 's lélekbeli egység a' Házafiak között megszerestessék; 's közöttök a' polgári eggyesség is meggyarapodjék. 1550 eastend. I. Ferd. XII. Decr. 12 art.

Elő-Beszéd.

Ritka tünemény a Magyar Hazában, hogy egy Reformatus Férfi szöllítse fel hite sorosait, s egyéb a Nemzeti Római Keresztény Katholika Religiónak, Anyaszentegyháznak egységétől megváltt Keresztény Felekezetbelieket egy buzdító írásban, a Nemzeti Magyar Kier. Kath. Anyaszentegyházzal leendő egyesülésre; a mint ezt a Magnesianek egyenes szívű, felvilágosodott elméjű szerzője cselekedte. — Melly kellemetes, melly bájoló az elesmértt tiszta, boldogító igasságnak viszhangja! melly gyönyörködtető, melly boldogító kilátásokkal vigasztalhatnánk mi Magyarok magunkat, ha az igasságnak több ollyatén bajnok emelnék fel szózatjokat, a kik a magyar elméket a Religioi egység szükséges voltáról; morális, és politikai hasznairól az értelmestetés, a felvilágosítás által meggyőzvé; a Nemzeti magyar katholika Religiótól, Anyaszentegyházttól elszakadtt szíveket lassan lassan ahhoz visszaédesgetnék, a Magyarokat, elhagyott édes Annyoknak kebelébe vezetnék vissza. — Valamint ezen szívszakadva óhajtott Religioi egyesülésből megbecsülhetetlen hasznok háramlanának a Magyar Hazára, Nemzetre; úgy ama igasság, egység bajnokjainak dicső emlékezeteket, a jövőndő Nemzések háláadatos tisztelete örökítené meg.

Ha az emberi értelem minden ügyelleteiben egyedül csak az igazság után esenkedik, 's ha igazságot eggyesítés, egység nélkül majd csak képzelni sem lehet; úgy én tellyes vagyok azon édes reménnyel: hogy maga, az egység által elérendő Religiói igazságoknak forró szomja fogja idővel a' magyar Nemzetet, a' Nemzeti, egyedül igaz magyar Hitben, Anyaszentegyházban, a' Magyar Hazának nagy javára eggyesíteni. — Ez a' biztató remény eltétetett az én kebelemben! sőt én tellyesen meg vagyok győződve a' felől: hogy végtére, ha mindjárt ezredek után is; az egész emberi Nemzet, minden a' világon lévő emberek, a' tökéletességnek el fognak jutni ama kellős pontjára; melly a' tökéletes Religiói egyértelműségben fog határozódni: a' melly Religiói egyértelműség testi, lelki boldogságot fog bőven harnatozni az egész emberi Nemzetre. Miért is ne reménylhetném én ezt? a' mit a' tiszta okosság lehetőnek, kívánatosnak, sőt szükségesnek hirdet, az Isteni kijelentés pedig mint hajdan megtörténendőt, úgy rajzol eleinkbe.

Bizonyára a' midőn ama kívánatos eggyességnek Religióiegységnek örvendetes napja fog felderülni az emberi Nemzet felett, akkor, akkor leszen az emberi Nemzet egy akolnak nyájja, melly nyáját, eggyesít, őriz, boldogít, a' legkelemetesebb eggyességben az egy idvesseges Religió; Anyaszentegyház!! — irtam Szt. Andrásan 30dik Nov. 1822ben.

A' Szerző.

1. §.

Az emberi értelem természeti mivolta szerint, szükségképp' az igasságra törekszik; az emberi elmét csak az igasság elégítheti ki. Az emberi szabad akaratnak is, mint munkálódó tehetségnek, csak az igasság lehet a' czéja. Az értelemnek tehát, és akaratnak, mint munkálódó tehetségeknek az igasságra kell törekedniük mint legfőbb céljokra: az értelemnek ugyan az esméretbeli igasságra, az akaratnak pedig az erkölcsi igasságra; vagy az erkölcsi igasságok által elérendő erkölcsi tökéletességre. Ugye de mind az esméretbeli, mind az akaratbeli igasság nem másképp', hanem egyedül csak az eggyesítés, eggyeztetés, az egység által elérhető; az értelembeli igasság ugyan a' külömbféle esméreteknek eggyesítése által, az akaratbeli igasság pedig a' külömbözőknek eggyisége által; a' melly külömbözőknek egységéből kifejlett igasságot tökéletességnek, erkölcsi tökéletességnek nevezzük.

Ollyan ellenmondhatatlan talpállításai, fenék gondolatjai ezek a' józan okosságnak, bölcselkedésnek; valamint megczáfolhatatlan az emberi észnek, értelemnek ama' legfelsőbb, magában állandó törvényt: Hogy az okosságnak minden munkálódásaiban az egységre kell törekednie, s vala-

mint örökké igaz marad az: hogy egység nélkül nincs, nem is lehet igasság; tökéletesség.

Már ezek a' Bölcselkedésnek fenék törvényei szerint így lévén, reménytem; hogy azt csak senki sem fogja tagadni a' józanúl, 's következőleg gondolkodók közül: hogy a' Jéhus Krisztus' Religiója igasságlégyen, és pedig egy olyan felséges isteni igasság, melly az emberi Nemzetnek testi lelki boldogítására a' menyekből szállot alá: 'S pedig ezen feltételből, igaz állításból természetesen következik, hogy minékünk Magyaroknak mindnyájunknak ezen Jéhus Religiójának, Anyaszentegyházának egységben kellessék eggyesülnünk, ha csak okosságunknak legfőbb, magában állandó törvénye (principium supremum) az egység törvénye ellen, véteni nem akarunk, ellenkezésben nem akarunk lenni, élni a' mi okosságunkal, magunk magunkkal. Lássuk tehát miképpen:

1.) Az emberi értelemnek, észnek mind vizsgálódói (theoretica) mind gyakorlási (practica) tekintetben legfőbb, szükséges, és közönséges célja az eggyesség, az egység: minthogy az emberi értelem, 's akarat minden munkálódásaikban egyebet nem csinálnak, hanem vagy különböztetnek, vagy a' különbözőket eggyeztetik; igazán szólván pedig csak eggyesítenek, eggyeztetnek. Úgy de az egész Jéhus Religiójának tudomány épületje részszerint eszméletbeli részszerint pedig gyakorlásbeli, az az erkölcsi igasságokból áll: tehát az okosságnak az egység főfő törvénye szerint (principium unionis, unitatis) ezen egész Religiói tudományépületben, (syshematicus complexus) az ö k e t t ő s, de egymással szorosán egybekapcsolt

részeire nézve, az eszméletbéli igasságokra, a hittudományra nézve úgy, mint az erkölcsöt tárgyazókra, a keresztény Morálra tekintve az egyesség, az egység billyegének meg kell lennie. Az az: az okosságnak egységet parancsoló, kívánó ének törvényre szerint csak egy lehet az igasság, csak egy lehet az igaz Religió is, ez pedig csak az, mellyet minden részeiben, ágazataiban, parancsolataiban lévő egyesség, egység, 's ekképp' maga az igasság dicsőít meg. Illyennek minden kétségeskedés nélkül, egyedül csak az Istentől kijelentetett Religiót, a Jézus tiszta Religióját, tarthatjuk. Nem de tehát amaga, a tiszta okosságnak fő törvényre azt kívánja nyilván töllünk Magyaroktól, hogy a Jézus csupa tiszta igasságokból álló egy igaz Religiójának egységében kelletik eggyesülnünk, ha az igasság szívünkön fekszik. Továbbá

! 2.) Az emberi okosságnak egységet kívánó törvényre szerint, hogy csak egyetlen egy lehet az igaz Religió; mellyben minnyájunknak eggyesülnünk kelletik; nyilvánosság onnan: mert egyetlen egy az igaz Isten, egy az igasság; egyetlen egy annak tellyes, és bizonyos tudta, hogyan kellessék gondolkoznunk, éreznünk, cselekednünk mind azon viszonyainkra (relationes) nézve, mellyekkel tartozunk az egy legtökéletesebb, szentebb Valóság az Isten, magunk, 's ember társainkhoz képpest magunkat viselnünk. Nem de pedig hogy ez mind a Religió dolga? valamint tehát egy az igaz Isten egyek lehetnek mind azon tiszta igasságok, a mellyek a mi, egy igaz Isten, magunk, 's ember társaink iránt való viszonyainkat velünk tudatják: úgy csak egy lehet az igaz Religió is, egy az igaz Anyaszentegyház; mellyben a józanon bölcselkedő embereknek eggye-

sülniek szükséges. De hiszen szinte képzelni se lehet több igaz Religiókat, valamint hogy több igaz Istenekeket feltenni képtelenség: minthogy azon több Religiók az ő belső mivoltokra (essentia) nézve, vagy tökéletesen megegyeznének egymással, vagy ellenkeznének; ha belső mivoltokra nézve, megegyeznének egymással, úgy csak egy igaz Religiót formálnának, ha pedig egymással ellenkeznének, akkor a' sok közül csak egy lehetne, lenne az igaz Religió.

Mind ezek felett ugyé bár csak egy az emberi természet is, mellyből a' Religió származik; egy a' kijelentés, mellynek oktatásai által a' Religiói igasságoknak tökéletes esméréterére eljuthatunk; egy a' Religiónak szerzője, az egy emberiségnek ama felséges, imádandó, egyetlen barátja Jézus; az egy Istennek egy szülött Fia! vallyon tehát egy ne légyen e' az igaz Religió is, 's ennek dicsőséges koronája a' szeretet? a' melly vajha a' mi magyar szíveinket, a' maga boldogító egységében egybe kösse, fűzze, lánczolja!! Annál is inkább

3.) Mivel a' Religiónak, hogy az ember' óhajításait kielégítse, az embernek valódi belső nyugodalmat, békességet, 's boldogságot szerezzen, az emberi életet a' nyomorúságok', 's szenvedések' közepette is képes legyen felderíteni, vidámitani; szükségképpen isteni tekinteten kell épülnie. Úgy de lehet e' valaki olly vastag tudatlanságban, hogy azt elhitethesse magával, hogy azt annyi egymással ellenkező ker. Religiók mind az egy isteni tekinteten épülhetnek, épülnek? azt kiki érti, hogy ez lehetetlen; képtelenség. Valamint tehát csak egy lehet, csak egy az igaz isteni tekintet, úgy csak egy lehet az ezen épültt igaz Religiói is; a' melly nem más, hanem a' Jézus

Religiója, a' mellyneh egységében való egygyesülésünket maga az okosság kívánja. De

4. Azon vég cél is, (Destinatio) mellyre az okossággal felruházott Való, az ember rendeltetett, nyilván mutatja; hogy az embernek csak egy lehet az igaz Religiója, 's hogy minden embereknek egy Religióban, erkölcsi társaságban (Ecclesia) szükség egygyesülniök a' végre; hogy a' Teremtőtől kiszabott, 's a' józan okosság által elesmértt végső czéjokra, a' virtust nyomban követő, koronázó örök boldogságra eljuthassanak. Ugyan is:

Az embernek, mint okos erkölcsi valóságnak legfőbb, legnemesebb vég czélja, mellyre törekednie kell mindenek felett, nem más, hanem az erkölcsi tökéletesség, az ezt követő örök boldogsággal egygyetemben. Ezt a' végczélt, vagy is emberi rendeltetésünk czéljainak teljét, (finis-ultimus, completus) mint erkölcsi mivoltához egygyedül illendőt, 's a' kijelentéssel szépen egygyezőt, a' tiszta okosság maga, magának teszi fel. Már valamelly meghatározott czélnak elérése, megvalósítása, (actuatío) bizonyos meghatározott eszközöknek (media) feltételek nélkül tellyességgel lehetetlen. Ha tehát vagy on az embernek mint okos erkölcsi valóságnak meghatározott végczélja, mellyre mindenek felett törekednie szükséges; úgy az ember hatalmában kellettök lenni bizonyos meghatározott eszközöknek is: mellyek az egygyedül való czélnak kivitelére a' magok nemében egygyedül való erővel, egygyenlő hathatossággal bírjanak. De hát mellyek azok az erkölcsi eszközök, a' mellyeknek gyakorlása által az okos erkölcsi valóságban, az emberben az egy végczél, a' czélok' telje az erkölcsi tökéletesség, 's az ezt jutalmazó boldogság, megvalósítottat.

hatik (realisatur.) Nem egyebek, hanem a' Religiói igasságok' summája, 's azoknak erkölcsi életünkben előmeneteles kifejtései. A'vagy is: a'ma hitbeli igasságok, mellyek az erkölcsi törvények' fundamentominak eszméértetnek; a' mellyekből háramlaniak ki minden viszsonainknak, magunk viseletének maximái sinormértéki; a' mellyeket az egész erkölcsiség' fökitételeinek méltán nevezhetni: a' hitbeli igasságok tudniillik a' hittudomány' részéről: a' Moral részéről pedig ama tiszta erkölcsi regulák, a' kegyeséget, a' szentséget eszközlő ama maximák, a' mellyeknek pontos bétellyesítése képes az erkölcsi valóságban, az emberben, az erkölcsi tökéletességet egyedül, mint fő czélt megvalósítani; 's ennél fogva annak részére a' boldogságot is, mint létünk céljának végső részét megesközölni: a' melly kettőnek t. i. a' hittudomány igasságainak, 's ker. Morálnak egysége egyszóval Religiónak neveztetik.

Valamint tehát az embernek, mint okos erkölcsi valóságnak, csak egy a' végczélja ebben az életben az erkölcsi tökéletességben való gyarapodás, a' másikban is az erkölcsi tökéletesség, 's az ezt nyomban koronázó boldog halhatatlanság, örök boldogság: úgy ez az egy végczél egyedül csak egy eszköz által megvalósítható az egy igaz Religió igasságainak elfogadása, hívése, 's parancsolatjainak szoros, pontos tellyesítése által. Mi tehát igazabb mint az, hogy az egy, közönséges emberi rendeltetésünk' tellyesedése végett, az egy, közönséges, igaz Religióban, minémü a' Jézus Religiója egyedül, kelleit eggyesülnünk az egy örök boldogságnak elnyerésére.

2. §.

De józanúl bölcsekedvén, csak egy pillan-
tatig sem kételkedhetünk az erkölcsi világban
meg lévő egységről, minekutánna annak nyil-
vánságos jelenségét vesszszük észre mindenütt,
mindenha, ebben a' felséges mindenségben.
(Universum) ugyan is:

1.) Fordítsuk csak figyelmetességünket erre
a' felséges mindenségre: valameddig ebbe ér-
telemmel, tapasztalással béhathatunk; nem a'
leggyönyörködtetőbb egységre, harmoniára ta-
lálunk e' itten mindenha? annyira pedig: hogy
a' bámúlástól, az örömtől szinte elragadtatva,
ezt az egész mindenséget csudáljuk, mint egy
véghetetlen sok egymástól különböző tárgyak-
nak, dolgoknak, szépen egymással megegyező
tökélletes egészét; egységét.

A' Természetben minden kisebb, nagyobb
teremtmények, természetmények, (producta) úgy
mint az állatoknak testek, növények, az ás-
ványoknak kristályaik, nem de ezen különbö-
zők' egységének törvényei szerint formáló-
d-
tak, és formálódnak még ma is olly' tökéletes
testekké; a' millyeneknek mi azokat lenni lát-
juk? és ha szabad a' természet vizsgáló tudósok-
nak tapasztalásaiban, s ezekből vett okoskodá-
saikon építeni; nem csak a' földön találtató
minden teremtményeket, természetményeket;
hanem magát az egész mindenséget, a' csilla-
gos égnek roppant alkotmányát, egy ilyen
számtalan egymástól különböző égi testekből,
holdakból, planétákból, és napokból álló töké-
letes egységnek lehet nevezni. *)

*) Lásd Joh. Elert. Bode Anleitung zur Kenntniss
des gestirnten Himmels. Berlin. 1792. lap. 547—611.

Bizonnyára tehát az egész mindenségben, természetben mindenha, mindenben, mindnek között, még az olyanok között is, melyek első tekintettel ellenkezésben látszatnak lenni egymással, a' végcélra tekintve, legszebb a' harmónia; a' rendszeres egység. De

2.) Nem csak a' természetben, hanem valamint az emberi lélek munkálódásainak módjaiban; úgy az állatokéban is, ezen különbözők egységének törvényeit lehet feltalálni. Az emberi elme, minden mesterség által készüendő tárgyakban: építésben, rajzolásban, muzsikában, éneklésben 's tb. mérsék, (proportio) szép összeállítás, (symmetria) rend, és harmónia szerint munkálódik: 's nem éppen ezek szerint építik e' a' madarak is a' magok fészkeiket, méhek lépjeiket, hódok házaikat? ha az emberek polgári társaságokba állottak, nem formálnak e' társaságot a' méhek, hangyák, hódok, orangutangok, 's más egyéb állatok? De hát nem az okosságnak egységet, eggyességet kívánó természeti törvénye indította, vette, oktatta e' arra az embereket; hogy a' természeti vad állapoton fenn hagyván, elébb ugyan kissébb, nagyobb házi, családi, végre pedig polgári társaságokban eggyesüjenek? békeséget, barátságot boldogságot magoknak azokban keressenek? Igen is

3.) Az emberi Nemzet, az emberiségnek eredeti hajnalodásától kezdve szüntelen követte az okosságnak különbözők egységet parancsoló fő törvényét minden ügyelteiben, cselekedeteiben; bátor annak világos esméretével nem dicsekedhetett is: követte pedig azért, minthogy

Es Bonnet Természet vizsgálása' fordítását. 1. Dar.
lap. 254 — 239.

annak követésére az emberi lélek maga természeti tulajdonsága által ösztönöztetett. Szövetségek, alkuk, frigy kötések szokásban voltak emlékezetet fenn muló időktől fogva az emberek között; 's pedig mik ezen tételek egyebek, mint különböző emberi személyek akarátjoknak egygyeztetése; egysége.

4.) Bizonyára ezeredek tanúbizonyságával megpecsételt tapasztalásbeli igazság ez: Csak egygyesség, egység adhat állandóságot, erőt, minden Nemzeti Szerződésnek, polgári alkotmánynak. Egyenetlenség által a' leg erősebb birodalmak is leromlanak. Egység, egygyesség nélkül nem csak társasági, és polgári; de még házi bátorságot sem találhatni. A' hol egygyesség, rend, egység nincsen, ott' szükségképpen zűrzavarnak, rendetlenségnek egyenetlenségnek kell lenni. *)

Tehát mindenütt, mindenben, mindenha, az egész roppant mindenségben, a' természetben; annak, 's ennek minden teremtményeiben, természetményeiben, az erkölcsi világban úgy, mint az értelemnek világában, ennek okoskodó, 's cselekvő ügyelleteiben, gondolkodás, 's munkállódás módjaiban: szóval mindenütt áll, nyilvánvaló az emberi okosságnak legfőbb törvénye az E g y s é g. Hát csak a' Religió dolgában ne álljon é ??? ugyan elhitetheti e' valaki magával, hogy az okosság, az embernek legfontosabb ügyében, legfőbb, legérdemlőbb haszontekintetében visszavonást, egyenetlenséget, szakadást, zűrzavart végezzen, határozzon, 's úgy szólván decretáljon; midőn egyebűt mindenütt egygyességet, egységet határoz,

*) Lásd Erd. Műr 2. Füz. Sz. Andr. Ért.

hirdet, parancsol?!! A'vagy magának a' Religió-
 nának nem az e' a' tendenciája, hogy a' kü-
 lömbkülömbeket egyeztesse, a' kétségeket el-
 hárítsa, az egyenetlenségeket eligazítsa; és az
 egységet megdicsőitse? Igen is az. — Áll
 tehát a' Jézus Religiójának ellenmondhatatlan
 egysége, ezen egységének a' boldogságra egye-
 dül szükséges volta magából az okosságból. Mi
 tartóztathat tehát bennünket, hogy ezen gyö-
 nyörőséges, boldogító egységben, egy Religió-
 ban, ezen egyedül boldogító Religió-
 nának erkölcsi társaságában, az egy Anyaszentegyház-
 ban ne egyesüljünk?!!

3. §.

A' mit a' Religiói egységnek szükségessége
 felől, az emberi okosság szinte kikiáltó töreke-
 déssel hirdet; ama minden emberi bölcsesség-
 nek, tudománynak próba köve, az értelembeli
 habozásoknak, 's szívbeli tévelygéseknek meg-
 igazítója; jótévő fáklyája, és közönséges szüksége
 az okosságnak — az Isteni kijelentés is őlly'
 nyilván, világosan, őlly' meghatározottan ta-
 nít, hirdet, parancsol: hogy annak kiáltó szó-
 zatjára a' legmegátalkodottabb hitetlenségnek,
 a' legönkényesebb Philosophismusnak is szük-
 ség elnémulni, 's magát megadni; az engedé-
 keny elmének pedig, 's a' jóra hajlékony érzé-
 keny szívnek lehetetlen arra, a' Religiói boldo-
 gító egységnek buzgó óhajására nem fakadni!
 *) ugyan is:

- *) Ezen iráson különösen csak a' Keresztényekhez
 intéztetik, az őllyan emberekhez t.i. a' kik Krisztus-
 hoz kívánnak tartozni; és így az isteni, kijelen-
 tést tétovázás nélkül elfogadják. A' kik ezt álta-
 lánozan eltagadják, azokhoz semmi szavam.

1.) Az Isteni kijelentés, az imádandó mennyei örök' Bölcsességnek, az emberi Nemzet boldogítására czélozó jótévő planumát úgy rajzolja le előttünk; mint a' Religiói egységnek megállapítására intéztetett felséges plánumot; mellytől függjön az egy emberi Nemünk' valódi örök boldogsága. — Az Atya Isten, a' maga egy szülött Fiját szálítja le mennyei dicsőségéből a' földre, hogy Jésus Krisztus, az Atya imádandó Bölcsességének eredeti előképe szerint, az általa kijelentett egyetlen egy igaz Religióban, hitben, Anyaszentegyházban zsidókat, pogányokat, minden a' föld kerekességén találta-
to okos teremtetéseket egyesítsen, 's az általa felállítandó Tanítóintézet által egyesítesse, az erkölcsi tökéletességnek gyakorlására; 's az örök boldogságnak elnyerésére. — Már az Ó Testamentomban erre a' czélra szemmel láthatók az örök Bölcsesség isteni gazdálkodásának előintézetjei, nyilvános nyomai. a) Mennyit tett az imádandó Gondviselés, hogy a' zsidó Nemzetnél az egy, igaz, élő Istenben való hit, emberi Nemünk' javára fenntartassék?! Ki olly' járatlan az ó Testamentomi irásokban, hogy ezt ne tudná? Az új Szövetségben, Törvényben, ama testté lett Ige, a' Megváltó hogyan köszöntött be az emberek közzé? világ hallatjára kiáltja: Én vagyok az út, és az igazság, és az élet; senki Atyámhoz nem megyen, egyéb én általam. b) Erre születtem, és arra jöttem e' világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. c) (az egységről). Továbbá mint felelt meg ezen Isten Ember a' Jésus, isteni követségének? mit tett dicsó pályájának egész megfutása ideje alatt? minden mennyei szózatjait szelíd okta-

a) Zsid. I. 1, — 2. b) Ján. 14, 6, c) Ján. 18, 2a.

tásait, rendeléseit, parancsolatjait, fáradozásait, hagyományait oda erányzotta, hogy a' világon, az egy élő Istennek házi Népe, az emberi Nemzet között eddig uralkodott Religiói meghasonlás, rongáló viszsza vonás helyett, a' gyönyörű egyetértést, a' Religióban, a' hitben a' tökéletes egyességet, egységet állítsa fel.

2. Nyissuk fel csak ama mennyei ihletéssel irattatott szent könyvet, mellyben az emberi Nemzet isteni megvilágítójának élete, mondasai, oktatásai, parancsai, rendelései s.t.b. megirattattak; 's mellyből az örök Bölcsességnek Nemünk' boldogságán munkálkodó felséges plánumának rajzképét felfoghatjuk; majd szinte egy lapra sem találunk ezen tellyes hitellességű Uj Testamentomi törvény könyvben, mellyen az értelem, 's szívbeli, az az a' Religiói egyesség, egység általánosán ne javasoltatna, parancsoltatna; 's mellyből nyilvánlagosan ki ne tetszene az Istennek, 's az Atya szerelmetes Fijának a' Jesusnak, ama meghatározott akaratja, parancsolatja, hogy a' Religióban, a' hitben tökéletesen egyetértők, egy értelműek, egyek legyünk. a)

Olvassa csak valaki igaz szívvel, részre hajlás, és előítélet nélkül Urunknak ama fő papi imádságát, mellyet szenvedése előtt Apostolinak jelenlétében szívének tellyességéből fenn szóval elmondott; ugyan ezen isteni szívből, nem a' Religióban, a' hitben való egyesség, egység fenn tartásáért, bocsájtott búzgó fohászokodást fogja e' látni felbúzgogni? „Szent Atyám (ugy mond) tartsd meg őket a' te nevedben

a) Lásd Mát. 28, 18. Márk 16, 16. Ján. 17, 11 — 24. Ján. 11. 13. R-

(a' te

(a' te esméretedben) a' kiket nékem adtál, hogy egyek legyenek mind mink;" a) úgy de miben legyenek egyek? miben kellessék ezen egységnek állani, megtetszik az imádság' folyamatjából: „Szenteld még őket Uram az igasságban. A' te beszéded igasság;" b) 's pedig Szerelmes Idvezitőnk ezen imádságában nem csak a' Tanítványokért könyörgött, hanem azokért is, a' kik hinni fognak az ő igéjek, beszédek által ő benne, oda függesztvén: „hogy minnyájan egyek legyenek, a' mint Te Atyám én bennem, és én te benned“. c) Hát nem a' Religióban, a' hitben való egységnek szükséges voltáról kelletik e' ezen szent szavait Urunknak érteni? csupa haszontalan szószaporítás az egész Hermeneutica, ha Idvezitőnknek ama felhozott szavait a' hitben, a' Religióban való egygyességről nem kelletik érteni. Annál is inkább

3) Minthogy a' Religiói egységnek szükségessége nyilvánosságos ama Nemzetek nagy Doktorának Pálnak az Efesusbeliekhez irtt leveléből, mellyben ekképpen inti őket az egygyességre, a' Religiói tanításokban; vélekedésekben való egységnek megtartására: „kérlek titeket, hogy méltán járjatok a' hivatal szerint, mellyel hivattatok — szorgalmatosak lévén megtartani a' léleknek egygyességét a' békességnek kötelében“ d). Hogy Szent Pál ezen egygyességre intő szavaiban, a' Religióbeli egységnek megtartását tárgyazta, kiváltképpen a' következő verseknek értelméből nyilvánvaló, mellyekben az egygyesség, Religiói egység megtartásának indító okait is felfeji mondván: hiszen itt' „csak

a) Ján. 17, 11. b) Ján 17. 17 c) Ján. 17 20 — 21.
d) Efes. 4, 1—3.

egy test, egy lélek vagytok, a' mint hivatalotoknak egy reménységében hivattatok“ a). „Egy az Úr (is)“ egy a' hit, b). „(tehát csak egy lehet az igaz Religió)“. „Egy az Isten, és mindeneknek Attya“. c) Okoskodhatott volna e' világosabban Szent Pál, annak megmutatására, hogy a' ker. Religiónak lelke a' Religióbeli egységben áll? 's pedig ez a' nagy Apostol, a' ki a' Jéhus Religiójának lelkét egészen felfogta, szinte minden oktatásait, intéseit, parancsolatait, a' Religiói egyesség, egység megtartására ösztönöző intéssel, javaslással végezte. A' többi között üssük fel csak a' Korintusbeliekhez írt első levelét, annak első soraiban tüstént, a' Religiói egyesség, egység nyilvános parancsára bukkanunk: „Kérlek titeket Atyámfiak a' mi Urunk Jéhus' Krisztus' nevéért, hogy ugyan azon egyet mondjátok mindnyájan, és ne legyenek közöttetek szakadások; legyetek pedig tökéletesek azon értelemben, és ítéletben; mert megjelentetett nékem azoktól, a' kik Kioésé, hogy versenkedések vannak közöttetek. Ezt mondom pedig, hogy kiki mind közületek azt mondja; Én Pálé vagyok ugyan; én pedig Apollóé, én pedig Ctéfásé; én pedig Krisztusé. Megosztott e' a' Krisztus“? d) Milyen nyilvánosságosabb, mint az, hogy Szent Pál ezen egész beszédében a' Religiói egységnek szükséges voltát határozta meg.

4). Tudniillik a' melly Religiói, erkölcsi Társasági tudományépület egységének talpkövét maga Jéhus, az örök Bölcsességnek plánuma szerint, az emberi Nemzetnek boldogítására letette; annak az egyedül boldogító egyes-

(a) Efes. 4, 4. b) Efes 4, 5. c) Efes. 4, 6. d) 1. Cor. 1, 10—13.

ség, egység épületének, a' Religiói, Ekklé'siai egység épületének, az imádandó Gondviselésnek örök végzése szerint fel-kellett építetődnie. Valakiket tehát Jésus eme valódi boldogság egy házának felépítésére meghívott, kiválasztott, elrendelt, meghatalmasított mint Apostolokat, Prófétákat, Evangelistákat, Pásztorokat, Doktorokat; azok mint az Isteni Gondviselésnek eszközei, az örök Bölcsesség plánumának kivitelében, mint derék, bölcs, megrettenthetetlen, Sent Lélek erejével tellyes Férfiak; értelmeknek minden erejével, oktatásaikkal, intéseikkel kérésekkel, sőt feddődéseikkel is, csak azon egyedül való célra törekedtek szívszakadva mindenek felett, hogy isteni hívattatásoknak megfelelően, oktatásaik által mindnyájan eljussunk a' hitnek és az Istenfia esméretének egységére; hogy tökéletes férfiakká legyünk, ne legyünk többé habozó kisdedek. a) Hogy minden egyenetlenségeket, Religiói meghasonlott vélekedéseket, lélekvesztő tanításokat, hitbeli külömbözéseket, értelembeli tévelygéseket, a' mellyek a' szíveket megszakasztják a' szeretetlenségre, lerontsanak; s mind ezen Neműnket emésztő gonoszok helyett a' kellemetes, boldogító egyességet, a' Religiói tanításokban való megegyezést, az egy igassághoz való szívbeli szítást, rakaszkodást; a' tökéletes Religiói egyességet, az egy Religiói, erkölcsi társaságban, Anyaszentegyházban, az egy kölcsönös szeretetre való egyéforadást, a' megrendíthetetlen boldogságnak eme' egyedül való kútforrását az emberi Nemzet között megesszőljék.

Ugyan csak olvashatja e' szív emelő gyönyörködtetés nélkül egy józan lélek az új Te-

a) Efes. 4, 11—13.

stamentomi törvény könyvben, mind azon felesleges kifejezéseket, mellyekkel éltek ama egységnek Bajnoki, hirdetői, az Istennek kiválasztott Férfiai az egy Jésus morális testének, az egy erkölcsi Országnak, idvességes Religiónak felépítésére! a' kik pedig az általok olly' buzgó lélekkel hirdettetett Religioi eggyesség', egység' lerontói ellen, még az örök kárhozatnak átkát is bátran kimondják; a) 's avval a' pecsétet a' boldogító egységre reá ütik.

5). Tartóztathatja e' még tehát az igaz szív a' maga buzgó ömledezéseit háláadatosságu! bemutatni az imádandó Gondviselésnek ama felesleges plánumáért, mellyel tetszett örök bölcsesége szerint élni Nemünknek boldogítására?! s' vagy késhetik e' még az ember, a' maga boldogságának útját elesmérni, arra térni! az az: az egy idvezítő Jésus Religiójában eggyesülni?! hiszen láttuk már fellyebb, hogy az igasság lelkünk törekedésének fő célja legyen; miért ne ölelnénk tehát az egységben, az egy tiszta örök igasságot? vagy mitsoda? elhitetheti e' tehát valaki magával, hogy Jésus, ez a' mi valódi barátunk, nagy fáradozás, ínség, keserűség, üldözés, szenvedés által; csupán csak azért állította fel a' legtisztább szeretetnek ama álmélkodásra méltó alkotmányját, hogy ez által az egy Istennek mint Atyának fiai között, az emberi Nemzet között, az egyenetlenségnek, a' villongásoknak magvait hintse el? hogy a' familiari szeretetnek vérbeli lánczait öszveszaggassa? hogy lázulásba hozza a' vért, a' vér ellen? hogy az emberi szívet, az értelembeli egyenetlenségeknek csatapiaczáva tegye? hogy a' Religiot, ezt a' mennyei áldomást, Nemünknek leg-

a) Gál. 1, 3.

drágább kincsét, az indulatoskodásoknak játszólaptájává tegye? Nem, ingyen sem! soha sem figyelmeztet csak egy pillantatig is az, tulajdon okosságára, 's ennek egységet kívánó fenék törvényére, soha sem elmélkedett az örök Bölcsességnek, az emberi Nemzet boldogítására intéztet felséges plánumán, soha sem olvasta részrehajlás, elfoglaltt elme nélkül, nem igaz szívvel, 's őszinteséggel a' szent írást az, a' ki el nem esméri, hogy Nemünknek egy legfőbb szüksége a' Religióban, Anyaszentegyházban való tökéletes egyetértés; egység. —

Mind ezek így lévén: mi Magyarok meddig engedjük még magunkat a' legfőbb haszontekintetünkre nézve az előítéletektől vezéreltetni? meddig maradunk még örök boldogságunknak keresés útjára nézve hason felekezetűek? ha semminek se kellene olyasnak lenni a' mi bennünket az Isten, ember társunk szeretetétől megszakaszthatna, hát némelly ellenvetések, elűtések, kifakadásai két elmérgesedett gyarló elméknek elég hatalmasak lehetnek e' bennünket az okosság, a' bölcsesség, az isteni kijelentés ellenére, a' Jésus egy Religiójában, Anyaszentegyházában (a' Római Katolikában) való egyesüléstől vizzatartóztatni?!

Nem úgy, nem kedves Nemzetem! engedjünk az okosságnak, győzzön meg bennünket az egységnek elfogadására az örök Bölcsességnek ama örök végzése, melly szerint mindnyájan egy örök boldogságra teremtetünk, melyet csak az egy Jéus Religiója által nyerhetünk el. Engedjünk az egy kijelentés Religiói egységet parancsoló szavainak, 's egyesüljünk Jésusnak ama Religiójában (a' Róm. ker. katolikusokéban) melly csak maga lehet az egy igaz; mint hogy nekünk Magyaroknak ezen

Religiói egység polgári tekintetből is, mind világi mind örök boldogságunkra nézve felettszükséges.

4. §.

Polgári öszveszövetkezés, polgári társaság Religió nélkül sem öszve nem, sem fenn nem állhat. Az emberi Nemzet történeteinek figyelmes vizsgálása nyilván mutatja, hogy kezdetől fogva, minden polgári öszveszövetkezéseknél polgári társaságok' alkattatásoknál a' Religió, már ez akár millyen volt is, leginkább, 's mindenek felett kimutatta a' maga jótévő erejét, egybe olvasztó hatalmát; sőt a' Religió tette az öszveszövetkezésnek első fundamentalis törvényes cikkelyét. — A' Történeteknek rendje szemeink' eleibe terjeszti azon fontos igasságot is, hogy a' polgári öszveszövetkezéseknek, társaságoknak első alkotói, elrendelői a' polgári Fők, mindenkor a' Nemzeti megállapított Religiónak sűgarlásaitól szereztek szerződéseiknek, rendelkezéseiknek, törvényeiknek tekintet, állandóságot, erőt; hathatosságot. És hogy még a' polgári öszveszövetkezések, társaságok Religiójokhoz lélekben, szívben erősen szíttak, ragaszkodtak, polgári javaikban gyarapodtak, virágoztak, boldogságot tapasztaltak; a' hogy pedig polgári Lételek' legerősebb támasza, az egy Nemzeti Religió iránt elhidegültek, megszakadtak öszvetartó kötelei a' társaságoknak, 's a' polgári társaságok szétbomlottak.

Azomban nekem czélomon kívül van a' polgári társaságoknak eredetéről, szerződéseiről, szerzeményeiről, czéljokról itten hosszasan értekezni; mind ezekről szót tenni ide nem tartozik. A' Religiónak pedig mint a' bátorsá-

gos, nyugalmas, csendes életnek, szóval a' boldogság kútforrásának, a' polgári társaságokra tekintve felséges hasznai, jótévő befolyásai, ma olly nyilvánosságosak, hogy azokról hosszasani szólni szinte annyit tenne; miért a' legvilágosabb igasságot okoskodásokkal akarni megmályosítani. Állításomnak igaz volta felől a' történetírásnak szakadatlan láncza, a' mindennapi tapasztalás jót áll. —

Leszállok tehát írásomnak tulajdonképpen való céljára, 's azt mondom: hogy a' polgári társaságban a' Religiónak egysége, a' Religiói egyértelműség a' polgári társaság céljainak az ideig, 's az örökké tartandó boldogságnak legvalódibb kútfeje, ezen boldog állapotok megszerzésének legcsalhatatlanabb eszköze. Lásuk miképp:

1). Hogy igasság az, 'a' mit fellyebb említék, és egy derék Philosophus mond: hogy az okosságnak egységet eggyességet kívánó természeti törvénye indította, vette, és oktatta arra az embereket, hogy a' vad magánosságról lemondván, eleintén kisebb, és nagyobb házi, végre pedig polgári társaságokba eggyesüljenek, hogy azokban magoknak bátorságot, békességet, és boldogságot keressenek: úgy igaz marad az is, hogy mind a' polgári Kormányok, mind a' polgári társaságoknak bölcs tagjai arra törekedtek mindenkor leginkább; hogy az annyira szükséges eggyességet, egységet mint a' polgári társaságok lételeknek, fenn állhatásoknak talpfalát, magok között is ugyan, de különösen azon eszközökben őrizték meg; a' mellyek a' polgároknak bátorságot, békességet állandó és valódi boldogságot; még pedig a' síron túl is leginkább képesek szerezni. Ugy de mind azon eszközök között, mellyek a' pol-

gári társaságoknak, azok minden tagjainak bátorságot, békességet, tartandó allandó boldogságot szererezhetnek, a' mint a' józan okosság, a' tapasztalás, a' történetírás bizonyítja legfogatosabb, legbizonyosabb, leghathatósabb erejű eszköz a' Religió, és pedig az egy Religio; ez tagadhatatlan. És éppen az ez iránt való közönséges meggyőződésből történt, a' mint a' történetírás eleinkbe terjeszti, hogy majd minden Népeknél, Nemzeteknél mind a' polgári Kormányok, mind a' polgári társaságoknak bölcs, 's jó lélekkel tellyes tagjai, mind különvéve is, de különösen egyesültt erővel a' Religiói egységnek, mint a' polgári egyesség legerősebb támaszszának, 's a' polgári társaságok vég céljainak megvalósítására szolgáló legfogatosabb, sikeresebb eszköznek fenn tartásán, megőrzésén egy szívvel, lélekkel rajta voltak, ki az, a' ki ne tudná a' történetírásból, hogy az egy Religiónak, a' nemzetinek szentsége melly drága kincsek volt minden időben a' Nemzeteknek, 's különösen pedig a' Görögöknek, a' Rómaiaknak hajdan? és miért? mivel a' tapasztalásból megtanulták azt; hogy az egy Religió legerősebb köteléke a' Statusnak, leghatalmasabb vonzó erővel bír öszvefűzni a' polgárok szíveit, lelkeit a' köz jónak buzgó szeretetére, munkállására; legbátorságosabb őrije a' törvények tekintetének, legbiztosabb véd angyala a' lelki egyességnek, polgári bátorságnak, csendes, nyugalmas életnek; 's a' polgári társaságokban minden boldogságoknak legsikeresebb kútfeje.

2). Ha, a' mint az emberi Nemzet történeteinek vizsgálása nyilván bizonyítja, a' polgári társaságok, a' Nemzetek, mindenkor, minden időben tudván azt: hogy egyesség által a'

kicsiny dolgok is nagyra nevekednek, egyenlenség által pedig, a' legnagyobbak is széjjel oszolnak, 's elenyésznek; a' Religiónak egységét, az egy Religióban való egyességet, mint a' közönséges boldogságnak közép pontját szentül megőrizték, fenntartották még a' kijelentés előtt is, az ő oktatásaik, példáik által nem győződhetünk e' meg polgári tekintetben is, hogy a' Religiói egységet, a' polgári társaságoknak valódi boldogsága megkivánja?

5. §.

De lépünk közelebb a' dologhoz. — Én nekem csak a' Jésus Religiójáról leszen szóm ezentúl. Ezen az emberi Nemzetre áldást bőven harmatozó mennyei Ajándékról vallom én, hogy ámbátor ez a' maga céljait a' polgári társaságon kívül is megvalósíthatja maga vallójában, híveiben; azonban ha ez egyszer a' polgári társaságban bévétetett, a'vagy is, ha valamely polgári társaságnak tagjai közönségesen a' Jésus Religiójának hódoltak, ez az, a' melly azon polgári társaság eggyeségének azontúl legerősebb köteléke leszen; a' bátorságos, csendes nyugalmas életnek szóval a' boldogságnak ki-meríthetetlen forrása; 's pedig egy olyan boldogságnak, melly a' mi jobb részünkhöz, a' lélekhez tartozik különös en. Úgy de hogy valamely polgári társaság a' Jésus Religiója jóvoltának, mind ezen boldogító hasznait bőven érezhesse, szükséges: hogy ennek egysége fűzze egybe hiveinek, az egy haza polgárjainak szívüket a' szeretet kötele által a' köz boldogságnak elemozdítására.

1). Akár melly polgári társaság akkor mondhatja magát boldognak, ha a' társaság tag-

jainak szíveiket eme jótévő principium foglalja el; hogy az embernek a' világ Alkotóját köz Atyának, ember, polgár társaikat testvéreiknek, és így az egész Nemzetet meszsze terjedő családnak, és össze tartó egésznek kell nézni. Úgy de ezen felséges embert, Nemzeteket boldogítani szinte egyedül képes principium csak az egy Jésus közönséges hitének, Religiójának földjén teremhet meg. Igen járatlanoknak, tudatlanoknak kellene nekünk lenni a' lélektudományban (Psychologia) történetírásokban, sőt a' mindennapi tapasztalást is el kellene háritanunk szemeink elől, ha ama felhozott talpállításnak (principium) igasságát tagadni kívánánk, 's különösen azt, hogy az a' boldogító principium a' Jésus közönséges hitének földjén teremhet meg: Minthogy a' históriából, sőt a' mindennapi szemmel látásból bizonyos, hogy ott a' közönséges ember szeretetnek helye éppen nem lehet, a' hol a' hitben szakadás uralkodik. Sőt a' tapasztalásból nyilvánosságos, hogy a' hol az egy Religió nem egyenesíti a' szíveket, nem hevíti indító okai által a' lelkeket a' szeretetre az egy köz kapcsolatban; ott a' közönséges hidegség, az egymással nem gondolás, a' szeretetben való elfásolás (indifferentismus) foglalja el helyét a' szeretetnek. A' melly polgári társaságban tehát felekezetekre szakadás van a' hitben, ott szakadás van a' szeretetben is, bátor miképp erőltessék is ellenkezőt színeleni az emberek. A' szeretetben való szakadás pedig, egymás iránt való idegenkedést, barátságtalanságot, törzsönködést, (hogy egyéb szomorúabbakat elhallgassak, mellyekről emlékezik a' historia) szokott szülni. Mind ezekre, tellyes a' történetírás a' tapasztalás bizonyító példákkal. Már pedig a' melly polgári társa-

ságban ezen rosszszaki emésztik a' köz szívüségét, lelküségét, ott a' valódi boldogság hon nem lehet. Kitetszik tehát innen is, hogy az igaz Religióban való Eggyesség, a' Religiói egység, akármelly polgári társaságnak leginkább boldogító eszköze.

2). Minden Ker. polgári társaságnak vég-célja, (finis ultimus) vagy egyenesebben szólván; minden Ker. polgári társaság céljainak telje (finis completus) a' világi, az ideig, 's az örökké tartandó boldogság. Valamint valamelly polgári társaságnak ezen kettős céljai közül egyiket is Religió, 's pedig igaz Religió nélkül elérni nem lehet, sem az idei boldogságot, mint közelebbről való célzt, (finis proximus) annál inkább nem a' végcélzt (finis ultimus) az örök boldogságot. Minthogy a' Religiónak vizsgálásai nélkül a' csendes, nyugodalmas élet, a' boldogság felette hijjános: úgy tagadhatatlan az ismét a' történetírásnak, a' tapasztalásnak bizonyítása után, hogy a' melly polgári társaságnak tagjait, öszvesen mindnyájokat a' polgárokat, az egy Religiónak jótévő isteni ereje egybe kapcsol, éleszt, lelkesít: ott az ideig való, a' földi boldogságnak megszerzése is sokkal könnyebb, megháboríthatatlanabb az életnek csendje, nyugalma, a' lételnek bátorsága bátorságosabb alapon nyugszik. Az örök boldogságnak elnyerése pedig mind a' Kereset módjának bizonyosságára, mind a' birtoki jusra nézve sokkal bizonyosabb, sőt legbátorságosabb. Hiszen úgy is az egy Isten alatt, csak az egy igaz Religió által, mind remélhető, mind pedig elérhető Lételünh' egy fő célja az egy örök boldogság. Ha tehát úgy is mint embereknek, úgy is mint polgári társaság tagjainak, a' mint szükséges szívünkön fekszik az ideig való, 's örök-

ké tartandó boldogságunk: nem igasságos e' mind ezekre, hogy mind a' kettőt az egy Religiói egyesületben, a' Jésus' egyedül igaz Religiójának, Anyaszentegyházának egyesületében óhajtsuk, kívánjuk, és törekedjünk egy szívvel, lélekkel elnyerni?!!

6. §.

Már vagy ezen kevés közönséges tekintetű észrevételekből, vonásokból is kívánatos lehetne előttünk Magyarok előtt, az egy Jésus' igaz Religiójában, a' Nemzeti Ker. Kath. Religióban, Anyaszentegyházban való egyesület, köz boldogságunk sikeresebb élémozdítása végett. De minthogy nekünk Magyaroknak, a' Magyar Haza akár minémű vallásbéli felekezeten lévő Ker. polgárjainak, a' közönséges tekinteteken kívül, sok különös szemügyre méltó tekinteteink, okaink lehetnek ama kívánatos czélra, hogy Nemzeti javainkat, ideig, örökké tartandó boldogságunkat egy Religióban, a' Nemzeti Magyar Hitben, Anyaszentegyházban keressük, munkáljuk; a' következendőkben, azon igasságoknak, hasznoknak, indító okoknak felfejtésében fogok foglalatoskodni, mellyek minket Magyarokat a' Religiói egyesület iránt leginkább érdekelhetnek: mellyek mind értelmeinket meggyőzhetik, mind akaratjainknak indító okúl szolgálhatnak azon kívánatos végre: hogy az egy Religiói egyesületben, a' Nemzeti Religiónak zászlója alatt iparkodjunk nemzeti boldogságunk' sikeresebb élémozdításán. Lássuk tehát azon minket közelebbről érdeklő igasságokat, haszon-tekinteteket, indító okokat.

1). A' mi kedves Magyar Hazánkban a' Jésus igaz Religiója, a' Római Keresztény Katho-

lika Religió nemzeti, az az Consitutionalis Religió. Egy olyan tudniillik: melly a' mi Magyar polgári Alkotmányunkkal, mindjárt polgári társaságunk országos elrendelése, szerződése alkalmával, éppen mint polgári Alkotmányunk' mivolti, (essentialis) egyenlő tekintetű, 's törvényesen kötelező erejű része, egyszerre látott világot a' magyar egen. 'S ugyan azért a' Róm. Ker. Kath. Religió, ezen tisztelendő mivoltára nézve, és azon fontos tekintetből is, minthogy Magyar Hazánknak első fundamentális törvényét teszi, nem csak hóduló tiszteletet érdemel tőlünk Magyaroktól személy válogatás nélkül, hanem különös hozzá való szítást, ragaszkodást is. Ha minden előítélet nélkül egyenes szívvel, lélekkel, fontolnánk meg a' Nemzeti Róm. Ker. Kath. Religiótól, mint Nemzeti Constitúciónk első fundamentális törvényétől függő ügyünket, elegendő okot találhatnánk arra, hogy ezen Nemzeti Religió-nak zászlója alatt eggyesüljünk össze minden kigondolható hasznainknak, boldogságunknak foganatosabb keresésére.

2). Általánosan mindnyájunknak nekünk Magyaroknak a' mi Szabadságaink, Kiváltságaink, bátorságunk, nyugalomunk, minden Jovaink, boldogságunk, ama legdrágább Nemzeti Kintsünkön, a' Constitutionkön függ; a' melly egyenesen a' Ker. Római Katholika hitre mint egy megrendíthetetlen talpfalra építettett, Magyar Országnak első nagy dicsősségű koronás Fejétől Szent István Királyunktól. Kicsoda az a' Magyar, a' ki annyira járatlan lenne honnyi történetírásainkban, és ne tudná: hogy Szent István, magyar hazánknak első dicsőséges Királyja volt az a' megmérhetetlen bölcsességű, lankaszthatatlan buzgóságú, apostoli szív-

vel, lélekkel, Isten, 's ember szeretettel tellyes ritka Férfiú, a' ki lelkének minden erejével, szüntelenvaló fáradozásaival arra törekedett egyedül, hogy Nemzetét testi lelkiképpen szerencsésé, boldoggá tehesse. 'S minő eszközzel élt e' Szent, feltett céljára? Ama az emberi Nemzetnek boldogítására Mennyekekből alá szállott legszentebb eszközzel, melly egyedül képes az egyes embernek úgy, mint az egész emberi Nemzetnek, polgári társaságoknak valódi bátorságot, külső, belső nyugalmat, világi, 's örökké tartandó boldogságot nyújtani. Ezt a' Mennyekeknek legdrágább ajándékát, a' Róm. Ker. Kath. Religiót, melly Sz. István Királyunk boldog idő korában, az emberi Nemzet nagyobb része lelkének szelíden parantsolt, ezt az idvességés Religiót választotta első Szent Királyunk pogány Nemzetének megszelidítésére. Ezt rendelte ama Nemzeti kötelékül, melly az egész magyar Nemzetet az egyenlő Nemzeti érzésre, morális, és politika erkölcsöknek gyakorlására a' hazai Szeretetnek rózsás láncza által, a' haza jóvának, e' világi, 's örök boldogságnak munkállására öszvekapcsolja, egybeforraszsza. Ezt a' Róm. Kath. Religiót rendelte szeglet kövéül ama világ szerte csudált Constitutiónak, mellynek legragyogóbb vonása a' Magyar Nemzet arany szabadsága; melly nemzeti szabadságnak fenn állása, a' Nemzet által bátorságos bírása, azon szeglet kőnek, a' Róm. Ker. Kath. Religiónak megrendíthetetlenségétől függne, mellyre az építtetett, 's mellynek köszöni első eredetét, lételet, 's egyéb Királyaink alatt, szinte a' jelen időkig sark törvények által történt megerősíttetését. Kicsoda az a' Magyar, a' ki mind ezeket ne tudná, 's tiszta igasságoknak el nem esmérné? ki az, a' ki ne tudná ma, hogy ama

tisztelendő Anya, a' nemzeti Religió, melly megszámlálhatatlan, javakat, hasznokat, minő tartós boldogságot harmatozott bőven, hajdan a' Religiói egyesületben élő Magyar Nemzetre századokról századokra?

3). De mi szükség nékem itten hosszasan elészámlálni mind azon Nemzeti javainkat, mellyek ama' Nemzeti Religióból, a' Kath. Religiónak mennyei áldomásokat bőven harmatozó forrásából szakadatlanúl, szinte hat száz esztendőig áradtak a' Religiói egyességben élő nemes Magyar Nemzetre, mi szükség Eldődeink boldogsága ezen kiapaszthatatlan kútfejről bővebben szót tenni? hiszen Magyar Országnak Kronikái úgy is szinte minden lapon ezekről bőven szólnak. De éppen nem szándékom ama szerentsétlen, boldogtalan Religiói szakadást is hosszasan érenteni, a' melly valamint egész Európát vérbe, lángba borította, úgy nemzeti Religiónkat is feldulván a' boldogító egyességnek minden Magyarokat egybe fűző lánczát széjjelszaggatván, Országunkba, szíveinkbe, az egyenetlenségnek gonoszt szülő magvát hintette szer-te széjjel. Nemzetünknek hosszsan tartó szerencsétlenségére, az egyesség helyett egyenetlenséget, az igasság helyett pedig a' fő dologban, a' lelkipen tévelygést, a' rend helyett rendetlen zűrzavart; szóval bizodalmatlanságot, szeretetlenséget, gyűlölséget, egymás iránt való útálatot plántált bé a' Magyaroknak szíveikbe. Ki ismét az a' Magyar, a' ki Honnyi történetírásainkból ne tudná, ne esmerné számtalan seregét ama politikai, 's morális rosszsaknak, mellyek a' Reformátzióból szivárogtak nemzeti Testünkbe? vajha szíveink, sebeink, annyi boldogtalan Századok után még ma is ne vérzene nek!

4). De jelen van azon pillantat, mellyben minden sebjeinkre a' Religiói kívánatos eggyesülésben hathatós írt találhatunk fel! feljutott már az emberi Nemzet lagalább Európában a' culturának ama kellős pontjára, a' hol a' józan okosságnak, a' Kijelentésnek, Religióbeli eggyeséget, egységet parancsoló törvényeit elesméri, eme boldogító eggyességnek nagy szükségét, hasznát érzi, általlátja; s éppen innen következik: hogy a' már régenten is tartatni szokott Religiói öszveszövetkezést tárgyazó tanácskozások ujonnan megindítottak, *) sőt a' német Tartományokban (Badeni Fejedelemségben, Bürkus Országban, Darmstadt, Lippai Hercegségekben 's t. b.) a' Religiói Eggyesülések nagy részt már végre is hajtottak. Tehát csak mi Magyarok állanánk e' meg a' felvilágosodásnak olly alacsony lépcsőjén, hogy az okosság, a' kijelentés eggyeséget kívánó törvényének igasságos voltát el ne esmérenénk? a' Religiói eggyesületnek hazánkra nézve felette nagy hasznát által ne értenénk? a' vagy éppen lehetetlennek fogjuk e' tartani közöttünk a' Religiói eggyesülést? hiszen nagyobb gátok csak nem választanak el bennünket egymástól, mint hajdan a' pogányokat a' Zsidóktól, ezek pedig, jóllehet a' legfelsőbb Religiói megfogásokban is ellenkezésben voltak egymással, még is melly szépen eggyesültek a' Jesus Religiójában; tudjuk pedig azt is a' történetírásból, hogy hajdan több Religióbeli felekezetek, Donatisták, Novatiánu-

*) Illyen Religiói öszveszövetkeztetést tárgyazó tanácskozások történtek: Molán Pred. Leibnicz, és Bossuet Püspök között 1691. végződtek 1701-ben pedig a' koronás Fejedelmeknek helyben hagyásával. 'S ha a' politika a' tanácskozásokba nem avatta volna magát, mit nem lehetett volna azoktól várni! —

sok,

sok, Melecianusok, Maroniták a' Római Kath. Anyaszentegyházzal ismét összeeggyesültek. Mind ezek felett mi Magyarok a' Hittudományra nézve olly' közel állunk egymáshoz, hogy némelly bővebb felvilágosítások, értelmesítések után, szinte egy lépésünk kívántatik csak a' megegyezésre. Azonban fontoljuk meg jól azt is: ha a' Nemzeti Religiótól, a' Róm. Ker. Kath. Anyaszentegyháznak anyai kebelétől való megválás bátor annyi akadályokkal, ellenvetésekkel volt is összevetve, Nemzetünk szerencsétlenségére megtörtént még is: hogyan lehetne ma lehetetlen azon köz Anyánknak szíve szerelméhez visszatérni, mellynek annyi keserűséget okozott a' tőle való elpártolás!

5). Mi Magyarok a' hazára, annak jóvaira, köz ügyünkre, szabadságainkra nézve mindnyájan egy nagy nemes Familiának tagjai vagyunk. Mi Magyarok egyenlőképpen részesülünk javaikban az egy szép hazának, mellyeket részünkre a' mi nagy dicsőségű Eleink szereztek. Miért ne lépünk vissza ama tisztelendő Anyánknak, a' Nemzeti Anyaszentegyháznak karjaiközé, melly idvességes oktatásaival táplálta, boldogította a' mi üstökös Eldődeinket ez életben, 's végre őket az örök halhatatlanságba bévezérlette! Mi Magyarok egy Királynak, Korónának leghívebb alattvalói! miért ne egyesülnénk eme Királyi Diadema fegragyogóbb kincseiben, a' Róm. Ker. Kath. Religióban! hát eme felséges Királyi ékesség eredetiképpen nem a' Róm. Kath. Religió által sanctionáltatott e' szemeink előtt olly szentté, a' millyennek azt tekintették a' mi Eleink, és még ma is tiszteljük mi az Unokák? Mi Magyarok, egy szép hazának fiai, egy polgári társaságnak tagjai lévén, egy polgári Alkotmánynak védelme alatt élvén, mért ne

eggyesülnénk azon Nemzeti Religióban, melyre építtetett egész polgári Alkotmányunk, mely boldogítója volt dicső Eleinknek, dicsősége Királyunknak, legfényesebb ékessége Koronánknak; ébresztője a' nemzeti csínosodásnak, eszköze a' culturában való gyarapodásnak, a' nemzeti lélek kifejlésének hatalmas eszközlője; mely jótevő befolyással bírt a' valódi dicsőségnek mind azon nemeire, mellyekkel minden Nemzetek felett kitetszhetőképpen ragyogván a' derék Magyar Nemzet: hajdan világ szerte, a' csinosult Nemzetek előtt hirt, nevet, tiszteletet szerzett magának.

Igasságos tehát, szükséges, és felette hasznos, hogy valamint egy Király, egy Constitúció, egy haza, egy törvényttest, egy nemzeti lélek egyesít bennünket Magyarokat, úgy egy Religió, a' nemzeti Róm. Ker. Kath. Religió, a' mint a' Magyar hazának boldog idejében volt, egyesítse szíveinket, lelkeinket testi, lelki boldogságunkra.

7. §.

A' Religiói egyesülés kedves Magyar hazánkban csudaképpen meggyarapítaná: a) a' nemzeti léleknek élesztését. b) A' Közjónak buzgóbb szeretetét, lelkesebb élémozdítását. c) A' mindenféle, 's különösen a' vallási erkölcsi culturában, nemzeti litteratúrában való gyarapodást. d) A' hony lángolóbb szeretetét. e) A' hazafiuságnak nemesebb kifejlését. Hogy egyebet mostan elhallgassak, mellyeket egy Nemzete virágzását, boldogságát szívén hordozó igaz hazafinak könnyű elgondolni, de sajnós érezni, látni, tapasztalni. Igen járatlanoknak kellene nekünk lenni a' történetekben, kívált a'

honnyiakban. Sőt a' bölcsességnek, 's a' mindennapi tapasztalásnak szomorú, de igaz oktatásait is fére kellene hárítani szemeink'elől, ha ama tiszta igasságoknak hasznait honnyunkra nézve kétségbe akarnánk hozni.

a) A' történetírásnak szakadatlan rendje nyilván, világosan tanítja, bizonyítja, hogy a' Religióban való egyértelműségnek mennyi fontos, mennyi hathatós befolyása volt légyen minden időben minden, de kivált a' csinosultt Nemzeteknél a' nemzeti lélek' élesztésére. Ki nem tudja, hogy a' Vallásban, a' nemzeti Vallásban való egyetértés volt az a' hatalmas rúgó, mely a' Görög, a' Római Nemzeti lelket szinte csuda dolgoknak végbevitelére tüzesítette fel? 'S vallyon, hogy más egyéb Nemzeteknek történeteit ne említsem, (mellyekből pedig számtalan példákat hozhatnék állításomnak vitatására) nem a' Religióban a' nemzeti Római Katholika Religióban való egyértelműség volt e' hajdan az, a' mely a' Magyar Nemzet lelkét a' Görögök a' Rómaiak példájára hasonlóképpen csuda dolgokra élesztette, ébresztette, lángoltatta a' hazának boldogabb ideiben?! De ha a' történetírás, sőt maga a' tapasztalás másutt is, hon is nyilván bizonyítják a' Religiói egyértelműségnek csuda tévő erejét a' Nemzeti léleknek ébresztésére a' patriotismusban, a' lángoló hony szeretetben, a' közönséges nemzeti boldogságnak munkállásában: ugyan azon két világítók, a' történetírás, 's különösen honnyi történeteink, a' tapasztalás szomorú vonásokban, siralmas leírásokban terjesztik eleinkbe, hogy a' Nemzeteknél, 's nálunk Magyaroknál is, a' Religiói egyértelműségnek felbomlása, miképen döntötte, szaggatta részekre, a' nemzeti léleknek addig virágzott egyarányozatját is. — A' Re-

ligiói szakadásból származott, szívárgott felekezetekre való elhidegülés, miképpen hűtötte, langasztotta meg magát a' részekre szaggattatott nemzeti lelket is, sőt miképpen oltotta el annak majd csak pislogó szikráját is. Tudniillik: megszaggatván a' Religiói egységnek ama öszve szító erejét, melly eddig igen is hatalmas volt a' szíveket, a' lelkeket egyesíteni a' szeretetben égni, lángolni mind azért, a' mi valódi szép, nagy, és dicsőséges.

A' ki a' tizenhatodik, tizenhetedik századoknak szomorú történeteit a' honnyiakat úgy, mint más egyéb Birodalmakét figyelmetesen általolvasa, vizsgálja, az győződhetik meg ama jótévő igasságról: hogy minden inditmányok közül egyedül a' Religiói egyértelműségnek leg-hathatósabb befolyása vagyon valamelly Nemzetnél, a' nemzeti léleknek élesztésére. — 'S ugyan ezért nekünk dicsőségre termett Magyaroknak a' nemzeti lélek élesztése, bővebb kifejlése végett, (a' melly főképpen a' hitbeli egyértelműségen nyugszik,) szükséges az egy, nemzeti Rom. Ker. Kath. hitben egyesülnünk.

b) Éppen nem kellene nekünk az embert esmernünk, sőt nem csak a' historiát, de még a' tapasztalást, a' mindennapi szemmel látást is fére kellene tennünk, ha elakarnánk magunkkal hitetni: hogy a' köz jönak buzgóbb szeretése, lelkesebb munkállása, az egy haza polgárjainak szíveikben, akaratjaikban, a' Religiói külömbség mellett is egy forma hathatóságban fenn állhat; meglehet. — Ezen állítás majd csak nem lehetetlenséget foglal magában, emberi természetünket fontosabban általvizsgálván, 's tekintvén egyszer'smind azon principiumokat, mellyek szerint, 's azon alsóbb, felsőbb nevelői intézeteket, mellyekben a' külömböző Re-

ligióú polgároknak történik kiformáltatások, neveltetések. (Erre bizonyosságul szolgálhat az egész tizenennyolczadik század' történetírása, tapasztalása különösen). A' köz jó buzgóbb szeretésének, legkisebb munkállásának egyforma, egyenlő hathatósága, csak a' megegyezett, egyforma gondolkodás módból, hajlandóságából, 's akaratból folyhatik ki. Úgy de a' hol egyértelműség nintsen a' hitben, ott egyenlő, egyforma gondolkodás módot, egy nemes'bb célra törekedő hajlandóságot, egyesített akaratot fel tenni, várni, éppen nem lehet: tehát a' hol szakadás uralkodik a' hitben, ott a' köz jó buzgóbb szeretésének, lelkesebb munkállásának egyforma hathatósága nem lehet, nem állhat. De hogyan is állhatna? hiszen a' történetírás nyilván tanítja, a' tapasztalás pedig bizonyítja: hogy az emberi Nem; 's így Nemzetünk szerencsétlenségének is valamint a' Religióban való meghasonlás a' fő oka, úgy ennek a' meghasonlásnak szívet, a' szívtől eltaszító erővel bíró magva ama nagy gonosz melly a' szakadás által nemzeti testünkbe oltatván, nem csak közönségesen az egy hazának fiai, polgárjai között, hanem szinte az Atyafiak, sőt a' Vér, és a' Vér között is kimutatja a' maga kártékony erejét. A' Religiói különbség mellett, a' mint láthatjuk, egy közönséges hidegség tölti el az egy haza polgárjainak szíveiket egymás iránt; nem szeretik, 's nem szenvedhetik egymást. Már a' hol illetén egymás iránt való hidegség, szeretetlenség, sőt gyűlölség is uralkodik; vajon lehetséges e' ottan az egybekapcsolt erővel való közre dolgozás? és így a' másképp' egy hazának olytán fiai, és polgárjai között, a' kik különböző Vallásuak, 's ennél fogva egymás iránt hidegek, szeretet nélkül valók, gyűlölkö-

dők lehet e', állhat e' a' köz jó buzgóbb szeretésének, lelkesebb munkállásának egyenlő, egyforma hathatósága? feleljen meg a' historia, a' tapasztalás, 's a' mindennapi hallás, 's szemmel látás. 's ha mind ezek helyesen tagadólag válaszolnak, nem következik e' tehát mind ezekre, hogy a' magyar köz jó buzgóbb szeretetésének lelkesebb munkállásának jobbvoltaért szükséges legyen nálunk Magyaroknál a' Religiói egyesület?!

c) A' Religióbeli egyesülés kedves magyar hazánkban a' mindenféle, 's különösen a' vallási, erkölcsi culturában, nemzeti litteratúrában való gyarapodást legcélerányosabban eszközölhetné meg. Mert a' Religiói egység mellett a' legcélerányosabb regulák, szabások, törvények szerint elintézett egyforma, egyenlő tanító, 's egyéb mindennemű Országos, a' mindenféle tudományok osztáljaiban, ágazataiban való culturát tárgyzó tudományos Intézetjeink lehetnének, 's volnának; mellyekben az egészzet néző köz célhoz képpest, a' világos értelmű, nemes szívű, jól megválasztott Tanítóknak, Oktatóknak szives, lelkes törekedéseket, a' mindenféle culturában való gyarapodás, virágzás koronázná meg. — Melly gyönyörűség volna egyebek között egy Nemzetét igazán szerető Magyarnek, ama nemzeti lételenek palládiumát, a' nemzeti nyelvet az olyatén célerányos derék nemzeti Intézetjeink valamelly osztáljának nemes törekedései által kifejtve, mivelve virágoztatva látni, közönségesen minden magyar ajákokon zengve hallani!! 's pedig most a' Vallás külömbisége mellett honnyunkban szomorúságunkra nem szenved e' maga a' nyelv is különöztetést? — —

Különösen pedig a' Religiói egyesület által magyar hazánkban a' vallási, és erkölcsi cultura meggyarapodna. Minthogy az egy Religiónak lelkétől vezéreltetett egy egész Nemzet is kitett dicső céljának megvalósítására, ugyan azon egy rendű, 's legnagyobb bölcsességgel megválasztott eszközökkel szokott élni; é' élhet is legbátorságosabban, a' nélkül; hogy valamelyik Felekezetnek ellenmondásaitól tarthatna, vagy valamelyik rész az egészben a' jó tanácsnak felhozásától vissza rettenhetne. — Mert mindnyájan egy Religiótól lelkesítettén, 's innen egyenlő principiumoktól vezéreltetvén, legkönnyebben megegyesülhetnek, 's eggyesülnek is mind arra, a' mi valódi nemes, nagy, és dicsőséges. Nem különben az egy Religióbeli Elöljárók is, az egy vallási, 's erkölcsi culturának előmozdítására a' legfoganatosabb eszközöket választhatnák, 's választának meg, 's ezen bölcsességgel, eggyező akarattal megválasztott eszközöknek az alkalmaztatások, legcélelányosabban történhetne, és történne meg. Ekképpen pedig a' megvilágosodott értelmű, a' legnemesebb szívű Vallás, 's erkölcs Tanítóknak szíves, lelkes törekedéseikre a' vallási 's erkölcsi culturának a' Nemzetben nem lehetne nem gyarapodnia. Nem világos e' tehát ismét, hogy a' mindenféle igaz culturában, 's különösen a' vallási, és erkölcsi culturában való gyarapodás tekintetéből is hasznos, sőt szükséges volna magyar hazánkban az egy Religióban való eggyesülés. Továbbá

d) Kedves magyar hazánkban a' Religióbeli egyesület által, a' haza, a' hony szeretete is lángolóbbá válna. Ugyan is: ismét a' történetírás nyilvánvaló tanúbizonyságot téshen nekünk arról, hogy azoknál a' Nemzeteknél legdicsőbb

jeleit lehetett a' legforróbb hazai szeretetnek látni, tapasztalni; mellyeket az egy nemzeti Religió, a' Religiói egyértelműség fűzött össze mindnyájoknak, mint egy Anya, a' naza, fiaiknak viszszonos szeretetekre, a' honnan magának a' köz Anyának, a' honynak, szeretése is sikeres táplálékot nyert. — A' Görögök a' Romaiak nem a' legdicsőségesebb példáit mutathatják e' elé, a' legforróbb hazai szeretetnek? 's hogy egyéb Európai Nemzeteket elhallgassak, nálunk Magyaroknál egész a' Religiói szakadás szerencsétlen pillantatjáig, nem lángolóbb, forróbb volt e' a' haza szeretete, mint a' szakadás után, 's az olta? — olvassuk csak történetírásainkat figyelmetesen, 's a' jelen időre ha jelszik tapasztunk, csak szíveinkre, — azonnal szemünk előtt lesznek a' bizonyítások; a' próbák.

Különösen a' mindennapi tapasztalás nyilván bizonyítja, hogy a' Religióbeli különbség mellett a' földieink, az egy hazának fiai, lakosai iránt (a' miben pedig főképpen helyheztesődik a' hazai szeretet) nem lehet egyenlő energiájú a' szeretet; Mert tagadhatatlan az, hogy a' hol nincsen egy közönséges hit, ott nem lehet a' szeretet is közönséges; minthogy a' hol az egy Religió nem kapcsolja egybe a' szíveket a' szeretet lánczában, ott Énség (egoismus) az ő természetü mivolta szerint szakadásokat szerez a' szeretet édes kötelékében, szerfelett nagy kárával a' szeretet közönségességének. Ha ki kételkedne állításomnak igazsága felől, tessék nékie csak minden polgári állapotokat szemesen általvizsgálni, azonnal nyilván tapasztalándja: hogy mennél több tárgyakra való nézve egyesülnek lelkeik egy haza polgárjainak; annál tökéletesebb azoknak az egymás iránt, és így a' haza iránt vonzó szeretetek is. Ellenben,

mennél inkább elütnek egymástól a' főben járó tárgyak iránt észbeli megfogásaikban, (conceptus) mennél kevesebbet harmoniálnak lelkeik a' hitbeli, 's erkölcsi igasságokra tekintve, annál hidegebb az egymás iránt tartozó szeretetek, 's így a' hazai szeretetek is hültebb. A' tapasztaláson épülttigasság marad tehát az; hogy a' Religióbeli egyértelműség nélkül a' felsőbb rangú, a' lángolóbb hönnyiszeretet mindenkor hijjános. — Egyébiránt: csak önnön szíveinkre kelletik figyelmeznünk egy kevéssé, 's azonnal nem léssen szükségünk hosszas rajzolatjára a' Religiói különbségből származott idegenkedéseinknek, mellyek minket a' másképp' az egy hazának, egy szülött földnek, egy megyének, sőt az egy háznak fiait, gyermekeit, 's pedig a' tudósokat szinte úgy, mint a' tudatlanokat megszakasztanak a' köz szeretetlenségre. — Már ha a' Religiói különbség ekképpen rongálja, hidegíti az egy haza polgárjainak egymás iránt tartozó szereteteket, hihetjük e', hogy ugyan azon Religiói különbség a' hony szeretetét egyéb tekintetekben is ne tágítaná, hűttené ?? Ha ebben kételkedne valaki, én azt ismét a' históriára, a' tapasztalásra, 's ön szívének titkos kamarájába utasítom. Találhat ezekben meggyőződéssére elegendő példákat, tanúságokat. Semmi kétségünk sem lehet tehát az iránt, hogy valamint az egyértelműség, csomója a' közönséges szeretetnek, úgy a' Religiói egyértelműség, a' hit, 's az erkölcsi tárgyak iránt az egy érzelem legtisztább kútfeje a' legforróbb hazai szeretetnek.

e) És magának a' hazafiúságnak is, melly a' lángoló haza szeretetből, mint kútfejből szokott kiforrni közönségesen. Mert mit is ért-

hetünk egyebet a' hazafiúság nevezetje alatt? mint egy buzgó állandó szives igyekezetet; mellyel Nemzetünknek hazánknek valóságos boldogságát, valóságos és állandó szerencsáját előmozdítani, fenntartani, és öregbíteni iparkodunk; ellenben pedig egész tehetségünkben minden veszedelmet hazánktól, polgártársainktól elhárítani igyekszünk. Úgy de újjolag a' historia, és a' tapasztalás nem azt bizonyítják e? hogy ama szives indulat, Nemzete, hazája boldogságát előmozdítani hathatósabb, nagyobb energiájú szokott lenni annál a' Nemzetnél, melly egy Constitutió alatt élven, olytán egy közönséges Religiónak oktatásai által lelkesítetik ama felséges czélra, a' nemzeti boldogság' munkállására, melly eredetiképpen a' Nemzeti Constitutióba van szöve, fonva; 's melly csudaképpen emeli a' lelket a' polgároknak a' hazafiúság dicső munkáira; és akképpen erősíti a' hűséget, a' miképpen a' hitbeli külömbség lenyomja amazt a' gyűlölségnek terhével, emezt pedig gyengíti az irigységnek sugallásaival. Már vagy ezen, igasság ösztönül, indító okúl szolgálhat nekünk Magyaroknak arra, hogy a' forróbb hazai szeretetnek 's hazafiúságnak eszközlése, ki. fejlődése végett a' Religióni egyértelműségre igyekezzünk, lépjünk.

Ha a' józan okosság, a' történetírás, a' tapasztalás nyilván tanítják jótévő erejét azon igasságnak, hogy az egyetértés gyönyörű, felséges, és boldogító mindenben; miért ne esmérnénk el igasságnak azt is: hogy még is gyönyörűbb, felségesebb, és boldogítóbb az egyetértés a' Religiónban, melly a' legfelségesebb jóvakat képes megszerezni a' polgári társaságnak; a' polgároknak egyetemben úgy, mint külön véve.

És ezek így lévén: mi tartóztathat még bennünket Magyarokat a' Religiói egyességre való lépéstől? holmi gyermekkori eléitéletek? képzelt akadályok? némelly megfogatainkban egymástól elütéseink? hát mire való az ész, a' kijelentés, az értelmesítés, a' felvilágosítás? nem arra való e' hogy minden bal ítéleteket legyőzvé, minden akadályokat előlünk elhárítván, az egymáshoz való közelítést közöttünk megkönnyítsék? és az egyességet megesközöljék? a'vagy a' gyermekkori eléitéleteinknek olly erős hatalmok lehet e' kifejlett emberkori életünkön, mint némelly ábrándozók hirdetik? Lám a' pogányok hajdan egyesültek a' Zsidókkal ugyan azon Jésus Religiójában, csak mi Magyarok ne egyesülhetnénk polgár társainkkal, hazánkfiával, Atyánkfiával, véreinkkel? Két rendkívül való, indulatos, idegen föld szülte Férfiak gyarló emberi tanításaiknak, olly ellentállhatatlan ereje lehet e' elméinken, szíveinken, hogy azoknak dicső Eleinktől legszentebb örökségül reánk maradt legdrágább kincsünket, a' nemzeti Religiót, nemzeti jóvainkat továbbra is feláldozhatjuk? Ki hívta azon két idegeneket közinkbe egyenetlenséget, zűrzavart, boldogtalanságot szerezni? vért ontatni? megmutatták e' a' Világnak isteni hívattatásokat? isteni Követségeket? Imé a' Külföldieknek számtalanoknak lehullott a' fedél szemeikről, sok derék Férfiak, Protestans tudósok felvonták a' kárpitot melly eddig fedezte a' csudaképeket, *) — az igassá-

*) Lásd: Erasmust: Ep. L. 18. pag. 585. — Ep. L. 20. ep. 72. — Dr. Plank Gesch. der. Entstehung des Luth. Lehrbegriffes. L. c. B. 4. Seit. 30 — B. 1, Seit. 853. in der Note.

got. *) A' külföldi derék tudósoknak is egyik legforróbb kívánságok a' Religiói egyesület Megrémíttetvén pedig az emberi Nemzetnek tudósabb, és nemesebb szívű része ama rettenetes Orkántól, a' minden szenteket feldúló, forgató philosophismustól, melly a' Reformatio oltá kezdett terjedni az emberek között, mellyből a' hitetlenség, 's a' féketlenség egyenesen keletkeztek, és melly a' Reformatio kezdetétől fogva hol kissebb, hol nagyobb erővel dühödik a' Nemzeteken, polgári társaságokon, magok a' lelkesebb, emberszerető Protestáns tudósok is égis magasztalják a' Róm. Ker. Kath. Religiónak felséges voltát, a' Katholika hittudomány alkotmányt, mint isteni fundamentomon épülttetvédelmezik, a' Kath. Anyaszentegyházzal az egyesülést javasolják, sőt Holbergék, 's Hallereként például hitek sorsosinak magok mennek elől. Hát a' Philosophusokról mit mondjak? Szinte egy sereget számlálhatnék elé minden Nemzethéliekből, 's pedig a' legmegátalkodottabb Pirhonistákat említhetném, kik a' sírnak partján eszekre, 's nem más vallásra, hanem a' Kath. hitre, Anyaszentegyházba, az idvesség eme legbátorságosabb menedék-helyére tértek. **)

*) Olyasd: a' Theodúl estvélt. Leibnicz. Syeth. theol. — Marheinecke. Syst. des Hatholicismus. B. II. Untersuchung der moralischen und politischen Tendenz der R. Kath. Religion. 'stb.

**) Illyenek voltak: Büffön, ki sok környülállóknak jelenlétében végezte gyónását, kiket a' Religiónak követésére példásan serkentett. Meghalt egy Capueinus Barátjának karjai között 1788-ban. — La Harpe, a' ki testamentomában mindent megátkózott valamit éltében a' Hath. hit ellen tett. + 1803. Basámbe de S. Genies. + 1783. Marquis d' Argens. — Monklár 'stb. Maga a' hitetlenek Patriáráhája Voltaire első halálos beteg ágyában papot kívánt,

Ezt cselekedték a' nevezetesebb Francia Liber-
tinusok is, a' kik minekutánna szédelgéseikből
kijózanodtak, nem más Religiói felekezethez,
hanem a' Róm. Kath. hitre, Anyaszentegyház-
ba tértek, követvén belső meggyőződéseket.

De nem sok közöm van nékem a' Külföld-
höz, annál kevesebb a' Philosophusokhoz. Hoz-
zatok szóllok kedves polgár társaim, Reforma-
tus Magyar hazafiak! fontoljátok meg azon igaz
hasznokat, dicsőséget, szerencsét, boldogsá-
got, mellyek a' Religiói egyesülésből háramla-
nak kedves magyar hazánkra, mindnyájunk-
ra, Ti reátok is. A'vagy mind ezeknek komoly
megfontolása nem bírhatna elegendő erővel meg-
mozdítani szíveiteket a' megegyezés által bol-
dogítani hazátokat, magatokat? Nézzétek egy a'
mi Királyunk, egy a' hazánk, egy a' Constitu-
ciónk, mellynek a' Róm. Kath. Hit a' támasz
oszlopa. Egy nálunk a' törvényttest, egyformák
szabadságaink, egyformán bírhatjuk, 's bírjuk
a' hazának méltóságos hivataljait, tisztségeit,
egy a' Kormányrendünk, a' nyilvánvaló tanács-
kozásainknak helye, az Ország, 's Vármegye gyű-
lése egy, a' vérnek lánczai, az atyafiságnak édes
kötelékei, egy nagy nemes Familiának füzetjé-
ben kapcsolnak egybe bennünket; minden egy
nálunk, csak a' Religió többféle. Csak az az
egy többféle, a' minek az egység csomóját a' kö-
zönséges szeretet kötelében kellene megkötnie,
minek a' nemzeti egygyességre, az egységre kel-
lene feltennie a' boldogság koronáját, csak az,
a' Religió többféle.

de Chatelet Dámának pedig halálos ágyában a'
gyónást felette ajánlotta. — Ezt tette Melánchton
is édes Anyával a' végsőkben.

Ah kedves Hazámiai, szeretett Reformatas Atyámiai! annyi figyelemre méltó tekintetek bírnak valahára titeket a' Religiói egyesületre! Úgy mutassátok ki magatokat, mint egy felderültt elméjű, minden elítéleteket meghaladt Férfiakhoz illik. Hirdessétek szóval a' Religiói egyességnak felséges hasznait; annak szükségét a' boldogságra. Mint a' Religiói egységnek bajnoki, felekezeteiteknek például ragyogjatok elől az egyesülésre! reformálódjatok azon eredeti kútforra, melyből eredeteiteket vetétek! egyesüljete a' nemzeti Anyaszentegyházzal, mely reátok annyi Századok ólta szívszakadva várakozik tárt kebelével; mely kész benneteket anyai szívéhez szerelemmel vissza csatolni, 's veletek testi, lelki javait megosztani, csak hogy a' ti boldogulástokat a' Magyar honyban; 's az hazáét bennetek örömmel szemlélhesse!

Akkor, akkor az egyesség után, a' Religiói egyértelműség után leszen derék nemes magyar Nemzetünk egy akolnak nyájja, mely nyáját őrizni, boldogítani, idvezíteni képes csak az egy idvességes hit, a' Jésus tiszta hite tudniillik, mely nem más mint a' Római Keresztény Katholika Religió, mely mellett csak egy igaz Anyaszentegyház a' Római Keresztény Katholika Anyaszentegyház állhat meg.

8. §.

Jelen írásom a' Jésus Religiója körül, mint egy közép pont körül, a' melyben szükséges volna testi lelki boldogságunk' elnyerése végett egyesülnünk; úgy forgott. Én azt hiszem erős meggyőződéseim után, hogy valamint a' Jésus tiszta Religiója maga egyedül csak az, igaz Re-

Religió, minden egyéb vallások között: úgy csak ez maga lehet az egyedül idvezítő Religió is. *) Ebben gondolom velem egyéb vallásbeli felekezetű Keresztények is megegyeznek. — Úgy de midőn az a' kérdés forog fenn, melyik legyen tehát annyi vallások között a' Jésus tiszta vallása? melyik Keresztény felekezetnél van meg a' maga épségében a' Jésus tiszta Religiója? ezen kérdésre adott feleleteikben a' Ker. felekezetek meghasonlanak egymás között. Mindegyik azt mondja, hogy az ő felekezeténél vagyon a' Jésus tiszta vallása; vagy a' mi annyit tesz: hogy az ő felekezetének Vallása a' Jésus tiszta Vallása. — Valamit csak mondani, állítani nem elég. A' pusztá állításnak a' mi criticus idő korunkban ki adna hitelt? Szükséges tehát meg is mutatni, a' mit állítunk, 's pedig fundamentos, erős próbákkal.

Tehát én tellyes meggyőződéseim után azt állítom: hogy a' Római Keresztény Katholika Religió a' Jésus tiszta vallása. Ez az egyenesen, mellyet Jésus tanított, az Apostolok hirdettek, 's a' Római Közönséges Keresztény Anyaszentegyház mindenkor tartott; és változhatatlanul tart ma is. —

Tudjuk ugyan is hogy szerelmes Idvezítőnk igen is szorgalmatos volt az. iránt, rajta volt azon mindenképpen, hogy az általa taníttatott Religió, a' maga épségében, tisztaságában fenn maradjon mindenkoron. Mit cselekedett tehát e' végre? egy tanító intézetet állított fel az Apostolokban, Evangelistákban, Pásztorokban,

*) Ha' valaki ezen tárgyról bővebb világosításokat kívánna, annak ajánlom a' Lehet e' ? van e' ? egyedül idvezítő Ekklesia? tett kérdésre adott három feleletet. Mellyek Recensió formában nyomtatattak Pesten Trattnernál 1822-ben.

Doktorokban, Tanítóokban, kiknek a' maga által taníttatott szent Religiót, a' legszentebb Creditum gyanánt általadná, azon nyilvánvaló- 's kemény parancsolattal: hogy azt szentül, sért-
hetetlenül megőrizték a' maga tisztaságában: azt hirdessék, predikálják szerte széjjel a' vilá-
gon minden Népeknek, Némzeteknek az idves-
ségekre. Hogy az ő tudományának tiszta egy-
ségét szorgalmatosak legyenek megőrizni hívát-
tatásoknak egy reménységében, hogy többé az
emberek, a' csalfa tanításnak szelétől szét ne
hordoztassanak; hanem valamint egy az Úr, egy
az Isten, úgy egy legyen a' hit is. —

Úgy de honnét lehetünk bizonyosak, hogy
ama tanító intézet, élő iskola, melyet maga
Jésus állított fel, vallása tisztaságának fenn-tar-
tására, Jésus Religióját a' maga tisztaságában
fenn-tarthatta, fenn is tartotta? Ama ígéretből,
melyet Jésus Apostolinak, 's Apostoliban, az
Apostolok szakadatlan lánczú követőiknek, a'
világ végezetéig leendőeknek mindnyájoknak tett
eme szavaiban: Imé én veletek vagyok minden
időben egész a' világ végezetéig, a) 's ismét:
„Én fogom kérni az Atyát, és más tanítót fog
néktek adni, hogy maradjon veletek mind örök-
kön, az igasságnak lelkét, ki mellettetek fog
maradni, és bennetek lenni; nem hagylak ben-
neteket árvákon“ b) mely szép, hatalmas isten-
i ígérattételek ezek! 's mely egyenes értelmű
szavakban! Imé Jésus a' most felhozott szavai-
ban, a' maga idvességes Vallása általa felállítat-
ott tanító intézetének, melynek magát fejevé,
vezérévé tette, az Atyának lelkét, a' Szent lel-
ket ígéri, nem csak ennek ígéri pedig, mely
halandó emberekből állott; hanem mind an-

a) Mát. 18, 20. b) Ján. 14, 16 — 18.

nak,

nak, a' melly a' tőle felállított tanító intézetből fogva szakadatlanúl tartand mind örökkön egész a' világ végezetéig, mind annak ígéri, hogy véle leend, mind annak ígéri, hogy az igasságnak, az Attyának lelkét, a' Szent Lelket 's é' felett azt olly állandónak, redíthetetlennek, megnem csalhatónak hirdette, mellyen semmi-némű hatalom, a' pokolnak kapui sem veend-nek erőt. — Már az illetén isteni nyilván-ságos ígéretek-ből nem következik e' egyenesen, hogy az Istennek különös gondja volt minden-koron, most is van, 's mind örökké leszen ar-ra, hogy a' Jésustól a' maga vallásának fenntar-tására felállított tanító intézet, a' tanításban ne tévelyegessen, ne tévelyegjen.

Jésus után, az Apostolok is elköltöztek ugyan a' földről, azomban gondoskodtak ők is olyatén Férfiakról, a' kik helyeket kipótolnák a' Jésustól felállított tanító intézetben; a' kik által a' hívek a' tiszta tudományban oktattas-sanak, a' tévelygéstől megőriztessenek, a' hit-nek egyességében megőltalmaztassanak. A' kik az Apostoloiktól által adott Jésus hitének cre-ditumát legszorgalmasabban megőrizték.

Ekképpen ez a' Jésustól rendeltetett tanító intézet, le a' Jésus idejétől fogva időszakról, időszakra a' jelenvaló pillantatig, minden leg-kisebb megszakadás nélkül fenn áll, a' Római Ker. Katholika Anyaszentegyházban. Egyik kor a' másiknak mindenkor által adta Jé-sus-nak ama tiszta Vallását, mellyben idvezítők olly hathatósan ajánlotta, parancsolta megőriz-ni az egyességet a' békeség kötelében. — Ezt a' legszentségesebb Depositumot, minden időkori tanító intézetje a' Katholika Anyaszent-egyháznak, mint legdrágább kincsét úgy őrzöt-

te a' maga tisztaságában. Ezen hitbeli Depo-
sítumra nézve, minden időkori tanító inté-
zetnek a' volt a' változhatatlan principiuma, a'
mi ma is: hogy abban tellyességgel semmit vál-
toztatni nem szabad, abban mindennek a' ma-
ga eredeti tisztaságában megkell őriztetni, a'
legsúlyosabb átok alatt. A' ki pedig a' Jésus
tudományában csak egy vonást is változtatni
bátorkodott, azonnal nem csak ellentállást ta-
pasztalt a' Világnak minden részeiben lévő egy
hitű hívektől, hanem ha megátalkodott, mint
eretnek, az Anyaszentegyháznak kebeléből ki-
tiltatott; a' mint mind ezeket az egyházi törté-
netirások bőven előadják.

E' szerint a' Jésustól felállított tanító in-
tétet, nem csak tanítója, hanem tanúja is az
ő tudományának, és pedig időkorúl, idő-
korra; minthogy szakadatlanul kezdettől fogva
egész a' mi időnkig, egyik kor a' másiknak tisz-
tán által adta a' Jésustól taníttatott tudományt,
erről egyik kor, a' másiknak tett tanúbizony-
ságot. Már ennyi egymással szépen eggyező
tanúknak következőleg, józanúl gondolkodván
tellyességgel a' tellyes hitelességet meg nem ta-
gadhatjuk; ha csak a' világnak minden törté-
netirásait, történt dolgait, csupa meséknek nem
akarjuk tartani, 's másokkal is tartatni.

Tagadhatatlán tehát, hogy Jésus az ő tuda-
mányának fenntartására nem az írást rendelte,
minthogy sem maga nem irtt, sem az írás iránt
parancsolatot nem adott, hanem a' tanító in-
tétetet. Eza' tanító intézet, melly Jésus idejé-
től fogva fenn áll a' világon, mellynek tartan-
dóságát maga Krisztus megígérte, mellyet a'
Jésus vezérel mindenekben, mint annak Feje,
mellyel vele van az igazságnak lelke, a' Szent

Lélek Úr Isten, korrúl korra a' mi időnkig egészen tisztán fenntartotta, megőrizte a' Jézus tanítását. Tagadhatatlan azomban az is, hogy ezen tanító intézet csak a' Római Katholika Anyaszentegyházban volt meg mindenkor, és van ma is szakadatlanúl; 's innén nyilván következik : hogy tehát a' Jézus tiszta tudománya, vallása, csak a' Romai Ker. Kath. Anyaszentegyházban volt meg mindenkor a' maga tisztaságában, 's ott van meg mainapon is. A' miből végre világos : hogy a' Római Keresztény Katholika Hit a' Jézus tiszta vallása, az igaz egyedül idvezítő hit, a' mellyben tehát amúgy is mint nemzeti Religióinkban eggyesülnünk kelletik nekünk Magyaroknak a' boldogságra.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z169777001

